

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
УЖГОРОДСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

Філологічний факультет
Кафедра словацької філології

Тетяна Ліхтей

**ІСТОРІЯ СЛОВАЦЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ
(ДАВНЯ ЛІТЕРАТУРА)**

Методичні рекомендації до практичних занять
для студентів 2 курсу ОПІ бакалавр
галузі знань 03 «Гуманітарні науки»
спеціальності 035. «Філологія» спеціалізації 035.036
«Слов'янські мови та літератури (переклад включно),
перша – словацька»

Ужгород – 2022

MINISTERSTVO ŠKOLSTVA A VEDY UKRAJINY
UŽHORODSKÁ NÁRODNÁ UNIVERZITA

Filologická fakulta
Katedra slovenskej filológie

Tetiana Lichtej

**DEJINY SLOVENSKEJ LITERATÚRY
(STARŠIA SLOVENSKÁ LITERATÚRA)**

Metodické odporúčania k praktickým cvičeniam

Užhorod – 2022

Ліхтей Т. В.

Історія словацької літератури (давня література): методичні рекомендації до проведення практичних занять для студентів 2 курсу ОПІ бакалавр галузі знань 03 «Гуманітарні науки» спеціальності 035. «Філологія» спеціалізації 035.036 «Слов'янські мови та літератури (переклад включно), перша – словацька». Ужгород, 2022. 28 с.

Методичні рекомендації підготувала

Ліхтей Т. В. – кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри словацької філології УжНУ

Рецензенти

Балла Е. Ю. – кандидат філологічних наук, доцент,
доцент кафедри української літератури УжНУ

Петріца Н. М. – кандидат філологічних наук, доцент,
завідувач кафедри словацької філології УжНУ

Рекомендовано до друку вченою радою філологічного факультету Ужгородського національного університету, протокол № 2 від 13 жовтня 2022 року

ЗМІСТ / OBSAH

I. Úvod	5
II. Témy praktických cvičení	10
I. Otázka syntézy slovenských literárnych dejín	10
2. Staroslovienska písomnosť a kultúra	11
3. Nadnárodná latinčina v slovenskej stredovekej literature.	12
4. Nové literárne vedomie v období renesancie a humanizmu	13
5. Rozkvet slovenskej renesančnej literatúry: poézia a veršovaná epika. . .	15
6. Próza a dráma v období renesancie a humanizmu.	16
7. Začiatky barokovej literatúry	17
8. Poézia slovenského baroka.	19
9. Próza slovenského baroka	21
10. Formovanie slovenskej beletrie.	22
11. Dráma v období baroka.	24
III. Kontrolné otázky a úlohy	26

ÚVOD

Začiatky literárnej kultúry na území Slovenska (pozd. Slovník slovenských spisovateľov / Ed. V. Mikula. Bratislava, 2005. S.18 – 23) sú späté s pokresťančovaním slovanských kmeňov zjednotených v štátnom útvare Veľká Morava v 9. storočí, keď v oblasti katolícko-germánskeho vplyvu pôsobili írskoškótske, talianske a nemecké misie. Texty sa nezachovali. Zlom v západnej latinskej orientácii predstavuje krátke účinkovanie gréckej byzantskej misie Konštantína a Metoda (863–885). V rámci apoštolátu zaviedli do liturgie východný obrad a priniesli náboženské texty písané hlaholikou a preložené do macedónskeho nárečia z okolia Solúna. Tento importovaný paleoslovanský jazyk, nazývaný starosloviencina (v neskorších postveľkomoravských textoch ako cirkevná slovančina) sa napriek príbuznosti nestal nástrojom pôvodnej domácej tvorby veľkomoravských Slovanov. Pamiatky v ňom vytvorené (písané aj mladšou cyrilikou) sa stali súčasťou literárneho a kultúrneho fondu v slovanských oblastiach, ktoré patrili do sféry východnej byzantsko-ortodoxnej cirkvi. Z korpusu textov, určených pre potreby kultu a zachovaných v neskorších odpisoch najmä bulharskej, srbskej a ruskej redakcie sa k veľkomoravskému prostrediu vzťahujú predovšetkým legendy Život Konštantína a Život Metoda, ktoré predstavujú príkladné ukážky hagiografického žánru a jeho sublimovanej rétoriky. Sústreďujú sa na kľúčové etapy pôsobenia oboch vierozvestov, vecným obsahom sú to však náboženské spory a obrany ako forma zápasu o svätosť. Cyrilometodská história bola transformovaná najmä v 19. storočí do podoby mýtu, ktorý oživa v časoch a prostrediach, ktoré v ňom hľadajú významy, hodnoty a základy vlastnej orientácie.

Po zániku Veľkomoravskej ríše sa na začiatku nového tisícročia Slovensko stalo súčasťou Uhorského kráľovstva, v ktorom sa definitívne zrodil a konsolidoval stredoveký feudalizmus. V politických, spoločenských a kultúrnych súradniciach stredovekej Európy a západného kresťanstva sa fakticky začína formovať aj literárna kultúra Slovenska. Jej nositeľmi boli mníšske rehole, najmä benediktínov, cisterciánov, dominikánov a františkánov. Jej centrami boli opátstva, kláštorné školy, skriptoriá a bibliotéky. Úlohou bolo zachovať antickú literatúru a rozvíjať kultúrnu výmenu

medzi stredovekými národmi. Tak najstaršiu slovenskú stredovekú legendu O sv. Svoradovi a sv. Benediktovi napísal po latinsky pécsky biskup Maurus, jej protagonista je pôvodom Poliak, dej sa odohráva v okolí Nitry a Trenčína. Ide o príkladný príbeh zo života svätca, plný kuriózných anekdot.

So vznikom a rozvojom miest, teda s novým typom ekonomickej, sociálnej a politickej organizácie spoločnosti, súvisí aj nový typ laického literáta, ako ho predstavuje Ján z Turca, ktorého Kronika (1488) zaznamenáva a oslavuje dobu a jej reprezentantov so zmyslom pre rétoriku, menej už so zmyslom pre historizmus a kritickosť. Z poetických žánrov sa uplatňovali stredoveké latinské hymny a vagantská poézia, od 14. storočia aj česká náboženská poézia. Najstaršou domácou pamiatkou je hymnus Víťaj, milý Spasiteľu, ktorý sa vyznačuje teologickou a poetickou prepracovanosťou.

Zvláštny význam malo štúdium rétoriky s cieľom dosiahnuť vznešené vyjadrovanie, odlišujúce sa od plebejského jazyka. Latinská Chváloreč na básnické umenie (1461) Krištofa Petschmessingloera pripravovala pôdu humanizmu.

Humanistická a renesančná kultúra v Uhorsku sa začína pestovať na dvore Mateja Korvína, s ktorého menom je spojený vznik univerzity Academia Istropolitana v Bratislave (1465). Uhorskí humanisti študujú na rôznych európskych akadémiách a predstavujú typ kozmopolitného intelektuála, ktorý používa latinčinu a je vzdialený od praktického života a od ľudu, vyznačuje sa kritickým duchom, filologickými vedomosťami, prostredníctvom ktorých komunikuje priamo s antickým svetom, nanovo interpretuje náboženské dedičstvo. Ale renesančná rovnováha netrvala dlho: Uhorskom otriasali habsburské a turecké vojny i luterská reformácia, ktorá priniesla novú dimenziu – domáce jazyky a veľké masy veriacich najmä na vidieku.

Hlavným literárnym prúdom zostáva latinská produkcia humanistického zamerania: ideologicky a poetologicky prepracovaná, teda *poesis docta*, v ktorej sa manifestuje imponujúce úsilie intelektuálov osvojiť si klasickú kultúrnu tradíciu a súčasne vytvárať základy novej kultúry. Hranice priemernosti presiahli ambície a výkony iba niekoľkých spomedzi desiatok autorov. Knihy Martina Rakovského O spoločenských vrstvách v štáte a príčinách prevratov v kráľovstvách a cisárstvách (1560) a O

svetskej vrchnosti (1574) sú v istom zmysle encyklopédiami, keďže autor v nich pertraktuje otázky teológie, histórie, etiky a politiky, pričom viac ako o vlastné poznanie opiera sa o kult autorít. Český exulant Jakub Jakobeus sa zapísal na Slovensku elegickou básňou *Slzy, vzdychy a prosby slovenského národa* (1642), ktorú neskoršie 19. storočie chápalo ako alegóriu národného osudu Slovákov. Politický zámer má básnické dielo Pavla Rubigalla. Autorom básnickej skladby *Dvorský život* (1580) s dôrazom na občiansky a morálny aspekt je Juraj Koppay. V menších žánroch, predovšetkým epigramoch a emblémoch, sa uplatnili Ján Sambucus, Ján Filický a Ján Bocatius.

Súčasťou humanistického záujmu o jazyk, jednak o stále dominantnú latinčinu, ale aj o domáci jazyk (*lingua vulgaris*), ktorým sa na Slovensku stala čeština Kralickej biblie, je Vavrínek Bebedikt, autor *Českej gramatiky* (1603) v latinskom jazyku a zbierky českých parafráz *Dávidových žalmov Žalмовé nekterí...* (1606). Čeština sa stala liturgickým jazykom evanjelikov a jazykom náboženskej poézie. Z autorov vynikol zbierkou žalmickej lyriky najmä Ján Silván, pôsobiaci v Čechách. Jeho meditácie, spomienky a spovede obohatili vývin poézie o sugestívnu intímnu lyriku a melodiku blízku ľudovej piesni. Duchovnú poéziu pestovali aj Eliás Láni a Daniel Pribiš.

Jediným a svojím spôsobom jedinečným príkladom ľúbostnej lyriky tohto obdobia je osem piesní v kódexe Jána Jóba Fanchaliho (*Fanchaliho kódex*). Inšpirované sú najmä modelom kurtoáznej lyriky, zároveň však vyjadrujú túžbu po elegantnom a rafinovanom živote, v ktorom zmyslovosť je zušľachtovaná dobrým vkusom, bohatstvom a exkluzivitou jedál.

Z potreby pozorovať svet a diskutovať o jeho problémoch vzniká aj renesančná komédia ako žáner umiestnený medzi tragédiou a fraškou, vhodný na interpretovanie problémov meštianskeho sveta. Na Morave a v Čechách pôsobiaci Pavel Kyrmezer využil biblické témy a biblickú a hovorovú podobu češtiny na zobrazenie meštianskeho prostredia a postáv.

Dôsledkom úpadku cirkvi bola reformácia a reakciou na ňu pôsobenie jezuitov (Spoločnosť Ježišova) a protireformácia. Jej strediskom na Slovensku bola Trnava s

jezuitskou univerzitou a tlačiarňou. Ideologické a teologické otázky boli stále jedným z hlavných inšpiračných zdrojov kultúrnej a literárnej tvorby. Dominujúcou líniou bola náboženská lyrika, ktorá sa dostávala k veriacim v podobe kancionálov. Evanjelický kancionál *Cithara sanctorum* (1636) vydaný českým exulantom Jurajom Tranovským sa stal najvydávanjšou knihou na Slovensku. Do okruhu jeho autorov či vydavateľov patrili aj Daniel Sinapius-Horčička, Samuel Hruškovíc, Daniel Krman, Adam Plintovic, Juraj Zábojník, Joachim Kalinka a ďalší. Katolícky spevník Benedikta Szöllősiho *Cantus catholici* vyšiel roku 1655. Obidva spevníky predstavujú súbor staršej a súčasnej hymnografie, najviac piesní je českého pôvodu. Najčastejšími motívmi duchovnej barokovej lyriky sú pomínelosť slávy a všetkých svetských vecí, blízkosť smrti, ktorá robí márnymi všetky ľudské ambície a nepokoje.

Postavenie domáceho jazyka ako jazyka literárneho sa postupne upevňuje aj v záujme nového publika, ktoré neovláda latinčinu. Slovakizovaná čeština a kultúrna západoslovenčina je jazykom mohutného prúdu anonymnej ľúbostnej lyriky zachovanej v rukopisných zborníkoch. Značná časť ľudovej a pololudovej produkcie predstavovala neoficiálnu tvorbu s obmedzeným vplyvom na literárny vývin, naznačovala však jeho parodickú líniu. Jediná neanonymná skladba Štefana Ferdinanda Seleckého *Obraz pani krásnej* (1701) je vypracovaným literárnym výtvorom, v ktorom splývajú tradície kurtoáznej lyriky, petrarkizmu, stilnovizmu, alegorizmu, ale aj lásky k vede. Žena a láska sú prostriedkom na vyjadrenie duševných poryvov básnika a jeho najrozličnejších skúseností.

Vyvrcholením autorsky uvedomelej tvorby tohto obdobia je didaktická poézia františkána Hugolína Gavloviča. Jeho *Valaská škola* (1755) a *Škola kresťanská* (1758) sú učebnicami občianskej a náboženskej morálky, ich kvalitou je literárna erudícia, štylistická a kompozičná prepracovanosť, zmysel pre humor a iróniu a básnický pátos.

Baroková próza reaguje predovšetkým na vojnové udalosti a náboženské prenasledovanie protestantov. Memoáre a cestopisy Štefana Pilárika, Tobiáša Masníka, Juraja Lániho a Joachima Kalinku sú založené na silnom osobnom zážitku a

popri zaznamenávaní udalostí či cestopisných dojmov manifestujú náboženskú pietu a morálne rozhorčenie. Najcennejšie cestopisy Jána Simonidesa a Daniela Krmana menej heroizujú vlastný príbeh a svoju pravdu a viac sa venujú živému a bystrému zobrazeniu nových svetov. Rozkvet biografickej a autobiografickej literatúry je výrazom rastúceho významu individua. Popravu evanjelických prívržencov protihabsburského boja opísal Ján Rezik. Vlastný životopis Samuela Hruškoviča zaujme autentickosťou zážitkov ako aj exaltovanosťou protagonistu.

Barokové ingrediencie sú plne využívané aj v jezuitských školských hrách a tiež v tragédiách protestanta Eliáša Ladivera: tragickosť, konflikt medzi mocou a individuálnou morálkou, náboženská inšpirácia, odovzdané sebaobetovanie, kontrapunkt strachu a nádeje sú ich hlavnými znakmi.

Zaujímavé aspekty predosvietenského obdobia nenachádzame len v poetických výkonoch, ale rovnako v kultúrnom úsilí v oblasti vedeckého bádania, predovšetkým historického a filologického. Slovensko v tomto období reaguje na podnety európskeho myslenia, racionalizmu a empirizmu, aj keď jeho výsledky akceptuje len čiastočne. Patria sem práce Jána Baltazára Magina, Mateja Bela, Samuela Timona, Adama Františka Kollára a Pavla Valaského. Ich práce obdivovali a často aj deformovane interpretovali najmä národní buditelia rôznych čias [Slovník slovenských spisovateľov / Ed. V. Mikula. Bratislava, 2005. S.18 – 23].

Cieľom a úlohou disciplíny je poskytnúť študentom komplex vedomostí zo staršej slovenskej literatúry.

Prednášky budú zamerané na teoretické a literárnohistorické problémy literatúry daného obdobia s dôrazom na umelecké a kultúrno-spoločenské aspekty literárnej tvorby. Budú koncipované tak, aby zodpovedali požiadavkám na vykonanie skúšky z danej disciplíny.

Časť tém bude rozšírená a prispôsobená témam ročníkových prác. Ťažiskom bude analýza a hodnotenie umeleckých diel.

II. TÉMY PRAKTICKÝCH CVIČENÍ

Praktické cvičenie č. 1

Otázka syntézy slovenských literárnych dejín

Plán

1. Pojem syntézy.
2. Literárny fakt, literárnosť, literatúra.
3. Literárny vývin a dejiny literatúry.
4. Slovenská literatúra a vývin syntetických predstáv o nej.

Literatúra:

1. Bakoš M. Problémy literárnej vedy včera a dnes. Bratislava, 1964. S. 134–151.
2. Bujnák P. Zo slovenskej estetiky. Bratislava, 1957. S. 28–49.
3. Historická totožnosť slovenskej literatúry a vývin syntetických predstáv o nej. In. : Šmatlák S. Dejiny slovenskej literatúry I. Bratislava, 1997. S. 20–58.
4. Hrušovský I. Problémy, portréty, perspektivy. Bratislava, 1965.
5. K problematike syntézy slovenských literárnych dejín. In. : Šmatlák S. Dejiny slovenskej literatúry I. Bratislava, 1997. S. 13–20.
6. Krčméry Š. Dejiny literatúry slovenskej. Bratislava, 1976. S. 407–413.
7. Kusý I. Vlčkove syntézy slovenských literárnych dejín. In. : O diele J. Vlčka a F. Votrubu. Martin, 1982. S. 16–27.
8. Slawiński J. Synchronia a diachronia v literárnohistorickom procese. *Slavica Slovaca*. 1966. № 1. Č. 2.
9. Tkáčiková E. Staršia slovenská literatúra – problémy výskumu. *Literárny týždenník*. 1991. № 4. Č. 21. S. 3.

Praktické cvičenie č. 2

Staroslovienska písomnosť a kultúra

Plán

1. Staroslovienska písomnosť : autorstvo, autori, rozprávač, adresát.
2. Jazyk a žánre staroslovienskej literatúry. Synkretizmus.
3. Kompozícia textov a štýl.
4. Dielo Konštantína a Metoda.
5. Klimentovo literárne dielo.

Literatúra:

1. Avenarius A. Byzantská kultúra v slovanskom prostredí v VI.–XII. storočí. Bratislava, 1992.
2. Bagin A. Apoštoli Slovanov Cyril a Metod a Veľká Morava. Bratislava, 1987.
3. Hnilica J. Svätí Cyril a Metod, horliví hlásatelia Božieho slova... Vyd. 2. Bratislava, 1990.
4. Kákošová Z. Kapitoly zo slovenskej literatúry 9.-18. storočie : typológia a poetika stredovekej, renesančnej a barokovej literatúry. Bratislava: Univerzita Komenského 2005.
5. Kučera M. Postavy veľkomoravských dejín. Martin, 1986.
6. Kultúrny a literárny odkaz Veľkej Moravy. In.: Šmatlák S. Dejiny slovenskej literatúry I. Bratislava, 1997. S. 64–102.
7. Mišianik J. Pohľady do staršej slovenskej literatúry. Bratislava, 1974.
8. Ondruš Š. Spisovateľ a prekladateľ Metod. *Slovenské pohľady*. 1985. Č. 4. S. 36–45.
9. Slovník slovenských spisovateľov / Ed. V. Mikula. Bratislava, 2005.
10. Staroslovienska písomnosť (9.–10. storočie). In.: Panoráma slovenskej literatúry I / Čúzy L. a kol. Bratislava, 2004. S. 8–21.
11. Veľkomoravské legendy a povesti / Ed. a prekl. P. Ratkoš. Bratislava, 1977.
12. Z klenotnice staršieho slovenského písomníctva. Zv. 1. Antológia stredovekých literárnych textov / Ed. J. Minárik. Bratislava, 1997. S. 5–46.

Praktické cvičenie č. 3

Nadnárodná latinčina v slovenskej stredovekej literatúre

Plán

1. Stredoveká literatúra v 11.–15. storočí : všeobecná charakteristika.
2. Autori, charakter textov a žánre slovenskej stredovekej literatúry.
3. Slovenská stredoveká lyrika.
4. Slovenská stredoveká epika.
5. Stredoveká náboženská dráma.
6. Šľachtická a mestská literatúra.
7. Stredoveké kroniky.
8. Maurovo dielo.

Literatúra:

1. Antológia staršej slovenskej literatúry / Zost. J. Mišianik. Bratislava, 1981.
2. Minárik J. Ohlasy vagantskej poézie v slovenskej literatúre. *Slovenská literatúra*. 1974. № 21. S. 427–451.
3. Minárik J. Stredoveká literatúra. Svetová, česká, slovenská. Bratislava, 1977.
4. Minárik J. Staršia slovenská literatúra (800–1780). Bratislava, 1985.
5. Mišianik J. Pohľady do staršej slovenskej literatúry. Bratislava, 1974.
6. Slovník slovenských spisovateľov / Ed. V. Mikula. Bratislava, 2005.
7. Sopko J. Stredoveké latinské kódexy v slovenských knižniciach. Martin, 1981.
8. Sopko J. Kroniky stredovekého Slovenska. Budmerice, 1995.
9. Stredoveká literatúra v 11.–15. storočí. In. : Panoráma slovenskej literatúry I / Čúzy L. a kol. Bratislava, 2004. S. 15–21.
10. Víťazstvo nadnárodnej latinčiny. In. : Šmatlák S. Dejiny slovenskej literatúry I. Bratislava, 1997. S. 103–125.
11. Z klenotnice staršieho slovenského písomníctva. Zv. 1. Antológia stredovekých literárnych textov / Ed. J. Minárik. Bratislava, 1997. S. 47–122.

Praktické cvičenie č. 4

Nové literárne vedomie v období renesancie a humanizmu

Plán

1. Humanistická literatúra : autori, jazyk, obraz sveta a človeka.
2. Národný charakter literatúry renesancie a humanizmu.
3. Tematika a problematika humanistickej a renesančnej literatúry.
4. Literárne druhy a žánre : všeobecná charakteristika.

Literatúra:

1. Antológia staršej slovenskej literatúry / Zost. J. Mišianik. Bratislava, 1981.
2. Cesnaková-Michalcová M. Divadelné hry Pavla Kyrmezera. Bratislava, 1956. S. 7–68.
3. Cesnaková-Michalcová M. Juraj Tesák Mošovský: Komédie... Bratislava, 1973. S. 9–47.
4. Černý V. Stredoveká dráma. Bratislava, 1964.
5. Humanistická a renesančná literatúra (1500–1650). In. : Panoráma slovenskej literatúry I / Čúzy L. a kol. Bratislava, 2004. S. 22–40.
6. Kerul'ová M. Recepčno-interpretačné osobitosti textov staršej slovenskej literatúry. Nitra, 1992.
7. Literatúra renesančného humanizmu. In. : Šmatlák S. Dejiny slovenskej literatúry I. Bratislava, 1997. S. 135–221.
8. Melpomenina poľnica. Jesenskovci v 16. a 17. storočí / Ed. a prekl. M. Okál. Martin, 1986.
9. Minárik J. Humanizmus a renesancia na Slovensku v 15.–16. storočí. Bratislava, 1967. S. 234–269.
10. Minárik J. Staršia slovenská literatúra (800–1780). Bratislava, 1985.
11. Mišianik J. Pohľady do staršej slovenskej literatúry. Bratislava, 1974.
12. Slovenská renesančná lutna. Antológia zo slovenskej renesančnej poézie / Ed. J. Minárik. Bratislava, 1982.
13. Slovník slovenských spisovateľ'ov / Ed. V. Mikula. Bratislava, 2005.
14. Tkačiková E. Podoby slovenskej literatúry obdobia renesancie. Bratislava, 1988.

15. Z klenotnice staršieho slovenského písomníctva. Zv. 2. Renesancia a humanizmus. Bratislava, 1997.

Praktické cvičenie č. 5

Rozkvet slovenskej renesančnej literatúry: poézia a veršovaná epika

Plán

1. Renesančná lyrika : všeobecná charakteristika.
2. Duchovná lyrika : autori a diela.
3. Tvorba J. Silvána.
4. Dielo J. Tranovského.
5. Svetská lyrika a jej predstavitelia.
6. Občiansko-politická poézia.
7. Dielo M. Rakovského.
8. Veršovaná epika.

Literatúra:

1. Antológia staršej slovenskej literatúry / Zost. J. Mišianik. Bratislava, 1981.
2. Cesnaková-Michalcová M. Divadelné hry Pavla Kyrmezera. Bratislava, 1956. S. 7–68.
3. Cesnaková-Michalcová M. Juraj Tesák Mošovský : Komédie... Bratislava, 1973. S. 9–47.
4. Černý V. Stredoveká dráma. Bratislava, 1964.
5. Humanistická a renesančná literatúra (1500–1650). In. : Panoráma slovenskej literatúry I / Čúzy L. a kol. Bratislava, 2004. S. 22–40.
6. Kerul'ová M. Recepčno-interpretačné osobitosti textov staršej slovenskej literatúry. Nitra, 1992.
7. Literatúra renesančného humanizmu. In.: Šmatlák S. Dejiny slovenskej literatúry I. Bratislava, 1997. S. 135–221.
8. Melpomenina poľnica. Jesenskovci v 16. a 17. storočí / Ed. a prekl. M. Okál.Martin, 1986.
9. Minárik J. Humanizmus a renesancia na Slovensku v 15.–16. storočí. Bratislava, 1967. S. 234–269.
10. Minárik J. Staršia slovenská literatúra (800–1780). Bratislava, 1985.
11. Mišianik J. Pohľady do staršej slovenskej literatúry. Bratislava, 1974.
12. Slovenská renesančná lutna. Antológia zo slovenskej renesančnej poézie / Ed. J. Minárik. Bratislava, 1982.
13. Slovník slovenských spisovateľ'ov / Ed. V. Mikula. Bratislava, 2005.
14. Tkačiková E. Podoby slovenskej literatúry obdobia renesancie. Bratislava, 1988.
15. Z klenotnice staršieho slovenského písomníctva. Zv. 2. Renesancia a humanizmus. Bratislava, 1997.

Praktické cvičenie č. 6

Próza a dráma v období renesancie a humanizmu

Plán

1. Próza v období renesancie a humanizmu : všeobecná charakteristika.
2. Cestovné denníky.
3. Cestovný denník J. Dernschwama.
4. Prirodovedná próza (J. Wernher, J. Jessenius).
5. Jazykovedná próza (V. B. Nedožerský).
6. Dráma v období renesancie a humanizmu : všeobecná charakteristika.
7. Dielo P. Kyrmezera.

Literatúra:

1. Antológia staršej slovenskej literatúry / Zost. J. Mišianik. Bratislava, 1981.
2. Cesnaková-Michalcová M. Divadelné hry Pavla Kyrmezera. Bratislava, 1956. S. 7–68.
3. Cesnaková-Michalcová M. Juraj Tesák Mošovský : Komédie... Bratislava, 1973. S. 9–47.
4. Černý V. Stredoveká dráma. Bratislava, 1964.
5. Humanistická a renesančná literatúra (1500–1650). In. : Panoráma slovenskej literatúry I / Čúzy L. a kol. Bratislava, 2004. S. 22–40.
6. Kerul'ová M. Recepčno-interpretačné osobitosti textov staršej slovenskej literatúry. Nitra, 1992.
7. Literatúra renesančného humanizmu. In. : Šmatlák S. Dejiny slovenskej literatúry I. Bratislava, 1997. S. 135–221.
8. Melpomenina poľnica. Jesenskovci v 16. a 17. storočí / Ed. a prekl. M. Okál. Martin, 1986.
9. Minárik J. Humanizmus a renesancia na Slovensku v 15.–16. storočí. Bratislava, 1967. S. 234–269.
10. Minárik J. Staršia slovenská literatúra (800–1780). Bratislava, 1985.
11. Mišianik J. Pohľady do staršej slovenskej literatúry. Bratislava, 1974.
12. Slovenská renesančná lutna. Antológia zo slovenskej renesančnej poézie / Ed. J. Minárik. Bratislava, 1982.
13. Slovník slovenských spisovateľov / Ed. V. Mikula. Bratislava, 2005.
14. Tkačiková E. Podoby slovenskej literatúry obdobia renesancie. Bratislava, 1988.
15. Z klenotnice staršieho slovenského písomníctva. Zv. 2. Renesancia a humanizmus. Bratislava, 1997.

Praktické cvičenie č. 7
Začiatky barokovej literatúry

Plán

1. Baroková literatúra : všeobecná charakteristika.
2. Formovanie slovenskej národnej literatúry.
3. Barokový človek.
4. Autori obdobia baroka.
5. Tematika a problematika barokovej literatúry.
6. Zánre barokovej literatúry.

Literatúra:

1. Antológia staršej slovenskej literatúry / Zost. J. Mišianik. Bratislava, 1981.
2. Baroková literatúra (1650–1780). In. : Panoráma slovenskej literatúry I. / Čúzy L. a kol. Bratislava, 2004. S. 41–89.
3. Eliáš M. Peter Benický a jeho slovenské verše. In. : P. Benický. Slovenské verše. Bratislava, 1981. S. 117–134.
4. Hugolín Gavlovič. Valaská škola mravúv stodola / Koment. G. Gafriková. Bratislava, 1989.
5. Hamada M. Zrod novodobej slovenskej kultúry. Bratislava, 1995.
6. Kopčan V. Turecké nebezpečenstvo a Slovensko. Bratislava, 1986.
7. Koprda P. O básnickej skladbe Š. Seleckého *Obraz pani krasnej... Slovenská literatúra*. 1994. № 41. S. 403–410.
8. Literatúra v období baroka. In. : Šmatlák S. Dejiny slovenskej literatúry I. Bratislava, 1997. S. 225–308.
9. Minárik J. Baroková literatúra. Svetová, česká, slovenská. Bratislava, 1984.
10. Minárik J. Staršia slovenská literatúra (800–1780). Bratislava, 1985.
11. Minárik J. K problematike staršej slovenskej literatúry. *Slovenská literatúra*. 1990. № 37. S. 173–194.
12. Mišianik J. Pohľady do staršej slovenskej literatúry. Bratislava, 1974.
13. Slovník slovenských spisovateľov / Ed. V. Mikula. Bratislava, 2005.
14. Väzenie, vyslobodenie a putovanie J. Simonidesa a jeho druha Tobiáša Masníka /

Ed. a prekl. J. Minárik. Bratislava, 1981.

15. Z klenotnice staršieho slovenského písomníctva III : Barok : Poézia / Ed. J. Minárik. Bratislava, 1997.

16. Z klenotnice staršieho slovenského písomníctva III : Barok : Próza, dráma a ústna ľudová slovesnosť / Ed. J. Minárik. Bratislava, 1997.

17. Z vlasti na galeje. Z cestopisných spomienok 17. storočia / Ed. J. Minárik. Bratislava, 1961.

18. Крман Даниел. Подорожній щоденник (Itinerarium 1708–1709) / перекл. зі словац. Ольга й Григорій Булахи; впорядк. Миколи Неврлого; вст. сл. Івана Дзюби. К. : Просвіта, 1999.

Praktické cvičenie č. 8
Poézia slovenského baroka

Plán

1. Duchovná lyrika.
2. Občiansko-politická lyrika.
3. Mravoučná a didakticko-reflexívna lyrika.
4. Príležitostná lyrika.
5. Sociálna, vojenská, pastierská a zbojnícka lyrika a epika.
6. Ľubostná lyrika.
7. Žartovná, satirická, parodická a paškvilová lyrika a epika.
8. Historická a časová veršovaná epika.
9. Jarmočná veršovaná epika a lyrika.
10. Veršované anekdoty, žartovné historky, poviedky a bájky.

Literatúra:

1. Antológia staršej slovenskej literatúry / Zost. J. Mišianik. Bratislava, 1981.
2. Baroková literatúra (1650–1780). In. : Panoráma slovenskej literatúry I. / Čúzy L. a kol. Bratislava, 2004. S. 41–89.
3. Eliáš M. Peter Benický a jeho slovenské verše. In. : P. Benický. Slovenské verše. Bratislava, 1981. S. 117–134.
4. Hugolín Gavlovič. Valaská škola mravúv stodola / Koment. G. Gafriková. Bratislava, 1989.
5. Hamada M. Zrod novodobej slovenskej kultúry. Bratislava, 1995.
6. Kopčan V. Turecké nebezpečenstvo a Slovensko. Bratislava, 1986.
7. Koprda P. O básnickej skladbe Š. Seleckého *Obraz pani krasnej...* *Slovenská literatúra*. 1994. № 41. S. 403–410.
8. Literatúra v období baroka. In. : Šmatlák S. Dejiny slovenskej literatúry I. Bratislava, 1997. S. 225–308.
9. Minárik J. Baroková literatúra. Svetová, česká, slovenská. Bratislava, 1984.
10. Minárik J. Staršia slovenská literatúra (800–1780). Bratislava, 1985.
11. Minárik J. K problematike staršej slovenskej literatúry. *Slovenská literatúra*.

1990. № 37. S. 173–194.

12. Mišianik J. Pohľady do staršej slovenskej literatúry. Bratislava, 1974.

13. Slovník slovenských spisovateľov / Ed. V. Mikula. Bratislava, 2005.

14. Z klenotnice staršieho slovenského písomníctva III : Barok : Poézia / Ed. J. Minárik. Bratislava, 1997.

Praktické cvičenie č. 9
Próza slovenského baroka

Plán

1. Nábožensko-vzdelávacia próza.
2. Bájky.
3. Paródie.
4. Anekdoty a facécie.
5. Exotické a dobrodružné poviedky.
6. Reči, predhovory a školské zákony.
7. Filozofia, právo a história.
8. Literárna teória a história.
9. Popularizačná odborná próza.
10. Encyklopédie.

Literatúra:

1. Antológia staršej slovenskej literatúry / Zost. J. Mišianik. Bratislava, 1981.
2. Baroková literatúra (1650–1780). In. : Panoráma slovenskej literatúry I. / Čúzy L. a kol. Bratislava, 2004. S. 41–89.
3. Hamada M. Zrod novodobej slovenskej kultúry. Bratislava, 1995.
4. Kopčan V. Turecké nebezpečenstvo a Slovensko. Bratislava, 1986.
5. Literatúra v období baroka. In. : Šmatlák S. Dejiny slovenskej literatúry I. Bratislava, 1997. S. 225–308.
6. Minárik J. Baroková literatúra. Svetová, česká, slovenská. Bratislava, 1984.
7. Minárik J. Staršia slovenská literatúra (800–1780). Bratislava, 1985.
8. Minárik J. K problematike staršej slovenskej literatúry. *Slovenská literatúra*. 1990. № 37. S. 173–194.
9. Mišianik J. Pohľady do staršej slovenskej literatúry. Bratislava, 1974.
10. Slovník slovenských spisovateľov / Ed. V. Mikula. Bratislava, 2005.
11. Z klenotnice staršieho slovenského písomnictva III : Barok : Próza, dráma a ústna ľudová slovesnosť / Ed. J. Minárik. Bratislava, 1997.

Praktické cvičenie č. 10
Formovanie slovenskej beletrie

Plán

1. Formovanie slovenskej beletrie v období baroka.
2. Štefan Pilárik a jeho memoárová próza Turecko-tatárska ukrutnosť.
3. Denníky Tobiáša Masníka a Jána Simonidesa.
4. Juraj Láni a jeho denník Krátke a pravdivé historické vyrozprávanie (...).
5. Uhorský Simplicissimus Daniela Speera.
6. Cestovný denník Daniela Krmana ml.
7. Dielo Jána Rezika Prešovské popravenisko (...).

Literatúra:

1. Antológia staršej slovenskej literatúry / Zost. J. Mišianik. Bratislava, 1981.
2. Baroková literatúra (1650–1780). In. : Panoráma slovenskej literatúry I. / Čúzy L. a kol. Bratislava, 2004. S. 41–89.
3. Hamada M. Zrod novodobej slovenskej kultúry. Bratislava, 1995.
4. Kopčan V. Turecké nebezpečenstvo a Slovensko. Bratislava, 1986.
5. Literatúra v období baroka. In. : Šmatlák S. Dejiny slovenskej literatúry I. Bratislava, 1997. S. 225–308.
6. Minárik J. Baroková literatúra. Svetová, česká, slovenská. Bratislava, 1984.
7. Minárik J. Staršia slovenská literatúra (800–1780). Bratislava, 1985.
8. Minárik J. K problematike staršej slovenskej literatúry. *Slovenská literatúra*. 1990. № 37. S. 173–194.
9. Mišianik J. Pohľady do staršej slovenskej literatúry. Bratislava, 1974.
10. Slovník slovenských spisovateľov / Ed. V. Mikula. Bratislava, 2005.
11. Väzenie, vyslobodenie a putovanie J. Simonidesa a jeho druha Tobiáša Masníka / Ed. a prekl. J. Minárik. Bratislava, 1981.
12. Z klenotnice staršieho slovenského písomníctva III : Barok : Próza, dráma a ústna ľudová slovesnosť / Ed. J. Minárik. Bratislava, 1997.
13. Z vlasti na galeje. Z cestopisných spomienok 17. storočia / Ed. J. Minárik. Bratislava, 1961.

14. Крман Даніел. Подорожній щоденник (*Itinerarium 1708–1709*) / перекл. зі словац. Ольга й Григорій Булахи; впорядк. Миколи Неврлого; вст. сл. Івана Дзюби. К. : Просвіта, 1999.

Praktické cvičenie č. 11

Dráma v období baroka

Plán

1. Dráma v období baroka : všeobecná charakteristika.
2. Školské hry (E. Ladiver ml., J. Láni, Anonim ...).
3. Dialogické scény (E. Pascha, J. Abrahamffy ...).

Literatúra:

1. Antológia staršej slovenskej literatúry / Zost. J. Mišianik. Bratislava, 1981.
2. Baroková literatúra (1650–1780). In. : Panoráma slovenskej literatúry I. / Čúzy L. a kol. Bratislava, 2004. S. 41–89.
3. Hamada M. Zrod novodobej slovenskej kultúry. Bratislava, 1995.
4. Kopčan V. Turecké nebezpečenstvo a Slovensko. Bratislava, 1986.
5. Literatúra v období baroka. In. : Šmatlák S. Dejiny slovenskej literatúry I. Bratislava, 1997. S. 225–308.
6. Minárik J. Baroková literatúra. Svetová, česká, slovenská. Bratislava, 1984.
7. Minárik J. Staršia slovenská literatúra (800–1780). Bratislava, 1985.
8. Minárik J. K problematike staršej slovenskej literatúry. *Slovenská literatúra*. 1990. № 37. S. 173–194.
9. Mišianik J. Pohľady do staršej slovenskej literatúry. Bratislava, 1974.
10. Slovník slovenských spisovateľov / Ed. V. Mikula. Bratislava, 2005.
11. Z klenotnice staršieho slovenského písomníctva III : Barok : Próza, dráma a ústna ľudová slovesnosť / Ed. J. Minárik. Bratislava, 1997.

III. KONTROLNÉ OTÁZKY A ÚLOHY

1. Ideový a umelecký charakter stredovekej literatúry.
2. Poézia v r. 1620 – 1650 (J. Tranovský, J. Chalupka, A. Benešovský, J. Jakobeus).
3. Staroslovienská literatúra (863-1000).
4. Próza a dráma v r. 1620-1650.
5. Rozmach latinskej cirkevnej literatúry v r. 1300-1450.
6. Začiatky barokovej literatúry.
7. Vznik mestskej literatúry.
8. Próza v r. 1650-1680 (S. Chalupka, Š. Pilárik, J. Kalinka, T. Masník, J. Láni).
9. Ústup stredovekej literatúry.
10. Rozkvet barokovej literatúry. Poézia (J. Blasius, J. Glosius, S. Hrušovic, E. Mlynárových).
11. Mestská literatúra v r. 1450-1500.
12. Próza v r. 1680-1750 (J. Rezik, D. Speer, D. Krman, S. Hrušovic, M. Szentivány, M. Bel).
13. Začiatky renesančnej a humanistickej literatúry.
14. Ústup barokovej literatúry: Hugolin Gavlovič.
15. Poézia v r. 1540-1620 (J. Silvan, E. Láni, B. Nedožerský).
16. Próza v r. 1750-1780.
17. Próza v r. 1540-1620 (J. Dernschwam, J. Wernher, J. Jessenius, D. Basilius, V. B. Nedožerský).
18. Ústup barokovej literatúry. Dráma.
19. Stredoveké poviedky.
20. Štefan Selecký: Obraz panej krásnej perem malovaný.
21. Náboženská próza: D. Sinapius-Horčička.
22. Stredoveké modlitby. Spišské modlitby.
23. Didakticko-reflexivná lyrika (Trusius, Halapi, Gavlovič).
24. Barokové paródie.
25. Rozkvet renesančnej a humanistickej literatúry.
26. Periodizácia barokovej literatúry.
27. Žilinská mestská kniha.
28. List zbojníkov mestu Bardejovu (1493).
29. Baroková ľubostná lyrika.
30. Dialogické scény barokového obdobia.
31. Stredoveké legendy. Život Konštantína.
32. Občiansko-politická poézia (Rubigall, Rakovský, Koppay).
33. Jarmočná veršovaná epika a lyrika. Pieseň o bezbožných deťoch.
34. Stredoveké legendy. Život Metoda.
35. Bokatiove epigramy.
36. Historická veršovaná epika.
37. Duchovná lyrika. Jacopone da Todi.

38. Panegirická poézia. A.T. Benešovský: Piešťanské kúpele.
39. Školské hry v barokovom období.
40. Vagantská lyrika v období stredoveku.
41. Satirická lyrika Gašpara Madácha.
42. Cestovné denníky. Daniel Krman.
43. Stredoveké anály a kroniky.
44. Dramatická tvorba P. Kyrmezera.
45. Popularizačná odborná próza. Ján Weber: Janus s dvoma tvármi.
46. Stredoveké anekdoty a facécie.
47. Baroková duchovná lyrika (Plintovic, Horčička, Glosius, Hruškovíc, Mlynárových).
48. Matej Bel. Školské zákony.
49. Stredoveké zápisy v mestských knihách.
50. Žartovné historiky J. Sekáča.
51. Adam František Kollar: Návod súkromný pre verejných profesorov.
52. Jazyk a žánre staroslovienskej literatúry. Synkretizmus.
53. Dielo Konštantína a Metoda.
54. Klimentovo literárne dielo.
55. Humanistická literatúra: autori, jazyk, obraz sveta a človeka.
56. Národný charakter literatúry renesancie a humanizmu.
57. Tematika a problematika humanistickej a renesančnej literatúry.
58. Literárne druhy a žánre renesancie a humanizmu.
59. Autori obdobia baroka.
60. Tematika a problematika barokovej literatúry.

Variant 1

I.

1. Stredoveká literatúra. Ideový a umelecký charakter.
2. Začiatky renesančnej a humanistickej literatúry. Poézia.

II.

Praktická časť

- 3. Autorom Denníka cesty do Konštantinopolu a Malej Ázie je:**

a) Rubigall; b) Dernschwam; c) Krman

- 4. Pieseň Z hlbokosti volám k tobé napísal:**

a) J. Silván; b) M. Rakovský; c) J. Tranovský

- 5. Biblická dráma obdobia renesancie dosiahla vrchol v diele:**

a) M. Rakovského; b) P. Kyrmezera; c) G. Madacha

- 6. Dielo Cithara sanctorum obsahuje:**

a) 350 piesní; b) 404 piesní; c) 414 piesní

- 7. Prvý slovenský autor, ktorý sa rozhodol pre aktuálne básnické spracovanie žaltára:**

a) J. Sambucus; b) J. Silván; c) J. Filický

- 8. Ťažiskom literárnej tvorby Pavla Kyrmezera je:**

a) poézia; b) próza; c) dráma

- 9. Dielo Slzy, vzdychy a prosby Slovenského národa napísal:**

a) M. Rakovský; b) J. Jakobeus; c) J. Koppay

- 10. Obdobie stredovekej literatúry:**

a) 800-1500; b) 1300-1500; c) 1500-1600

11. Obdobie renesančnej a humanistickej literatúry:

a) 800-1500; b) 1500-1650; c) 1500-1750

12. Kliment napísal:

a) Život Konštantína; b) Život Benedikta; c) Život Štefana

13. Uhorskú kroniku (dr. pol. 15 storočia) napísal:

a) Matej zo Zvolena; b) Peter zo Žiliny; c) Ján z Turca

14. Pieseň Svatí patronové, uherští pánové napísal:

a) J. Silván; b) E. Láni; c) anonym

15. Zostavovateľom spevníka Písně duchovní (Levoča 1634) je:

a) D. Pribiš; b) E. Láni; c) J. Silván